

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ БАНКУ У ПОСТКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

Афанасьєва Ольга Борисівна

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»,

асистент кафедри міжнародної економіки, кандидат економічних наук

Дослідження впливу світової фінансової кризи на функціонування банківської системи України як безпосередньо в період 2008-2009 рр., так і в посткризовий період, дозволяє виявити основні його негативні наслідки. Так, зокрема, відбулось зниження довіри до банківських установ, про що свідчить масове вилучення (до 25 %) коштів з рахунків банків та обмеження доступу до міжнародних ринків капіталу. Діяльність 41 банку України виявилася збитковою, причому прибутковість активів банків все ще продовжує скорочуватися і сьогодні. Незбалансованість за термінами співвідношення кредитів до депозитів (у 2009 р. воно складало 213 % при нормі 100 %) обумовила зростання вартості кредитів на 4–5 %, що суттєво обмежило можливості кредитування реального сектора економіки України. Криза призвела до різкого збільшення обсягу проблемних кредитів (з 18 до 70 % протягом 2009 р.), різкого зростання вартості кредитів (на 4–5 %), підвищення вимог банків до позичальників, зменшення мережі філій вітчизняних банків на 18 %, скорочення чисельності персоналу в банках (більше ніж на 10 тис. осіб у 2008–2009 рр.). Наприкінці 2009 р. у 14 банках введено тимчасові адміністрації, а станом на березень 2012 р. 23 банки перебувають у стані ліквідації. З огляду на це виникає об'єктивна потреба в розробці практичного інструментарію проведення діагностики фінансового стану банків, яка б дозволяла розрахувати рівень ризику виникнення банківської кризи та, залежно від нього, прийняти рішення щодо застосування антикризових інструментів, спрямованих на його мінімізацію. Саме тому розвиток науково-методичних підходів до формування індикаторів виникнення кризових явищ в

банках, адекватних сучасним умовам посткризового розвитку банківської системи України, не втрачає своєї актуальності.

Підтвердженням цієї тези може бути низка досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, у роботах яких запропоновано підходи до діагностики фінансового стану банків та прогнозування банківських криз. Зокрема слід відмітити методику складання рейтингових оцінок (CAMEL) [1], методику аналізу В.С. Кромонава [2], підхід до оцінки фінансової міцності Ю.С. Масленченкова [3], підходи до проведення стрес-тестування банківських установ (зокрема сценарний аналіз та аналіз чутливості [4], методи еластичностей та оцінки витрат [5] тощо), застосування нечітких нейронних мереж, зокрема ANFIS та TSK [6]. Таким чином, можна стверджувати, що наразі розроблена ціла система моделей прогнозування кризових ситуацій як в діяльності банківської системи, так і в окремих банках. Проте більшість із таких моделей базується на досить односторонньому аналізі фінансового стану банку та не враховують інших аспектів діяльності банків, що також пов'язані з високою ризикованістю. Це викликає необхідність розробки та використання в практичній діяльності вітчизняних банків інтегрального показника, який враховував би основні фактори, що характеризують ймовірність банкрутства, а також дозволяв би врахувати ступінь впливу кожного з них на кінцевий критерій. Розрахунок такого індикатора надасть змогу приймати оперативні управлінські рішення і формувати стратегії подальшого розвитку банківських установ, які б відповідали поточним динамічним змінам у фінансовому секторі вітчизняної економіки.

Так, якщо у процесі функціонування банку або за результатами проведеного поточного моніторингу виявлено ознаки ймовірності настання кризи, необхідно провести більш глибоку діагностику фінансового стану банку з позиції кількісної оцінки ймовірності можливого банкрутства. Для цього пропонується застосовувати показник “прогнозний індикатор кризи” (G), що базується на використанні інструментарію нечіткої логіки, враховує

пріоритетність факторів ризику та ступінь впевненості менеджменту банку в глибині кризових явищ.

Запропонований науково-методичний підхід до діагностики фінансового стану банку з позиції кількісної оцінки можливості його банкрутства, який передбачає розрахунок показника «прогнозний індикатор кризи», що базується на використанні інструментарію нечіткої логіки, дозволяє врахувати пріоритетність факторів ризику та ступінь впевненості менеджменту банку в глибині кризових явищ.

Практична реалізація розробленого науково-методичного підходу до визначення прогнозного індикатора кризи в банку на основі застосування методів нечіткої логіки надає можливість стверджувати про необхідність її комплексного застосування в процесі прогнозування несприятливих фінансових ситуацій на ринку банківських послуг та з метою проведення ефективної і адекватної змінам зовнішнього та внутрішнього середовища антикризової політики. У результаті дані дії забезпечать не тільки досягнення результативного виходу з нестабільної ситуації, але й дозволять більш швидкими темпами провести адаптування новітніх умов функціонування, причому з найменшими витратами.

Список літератури:

1. Using CAMELS Ratings to Monitor Bank Conditions [Electronic resource] / Federal Reserve Bank of San Francisco. – Regime of access : <http://www.frbsf.org/econrsrch/wklyltr/wklyltr99/e199-19.html>
2. Методика Кромонава. [Электронный ресурс] / РосБизнесКонсалтинг. – Режим доступа : <http://www.rbc.ru/kromonov.shtml>
3. Масленченков Ю. С. Финансовый менеджмент в коммерческом банке / Ю. С. Масленченков. - М. : Издательство «перспектива», 1997. – 221 с.
4. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України [Електронний ресурс] : постанова, затверджена Правлінням НБУ від 6 серпня 2009 року № 460 / Верховна

Рада України. – Режим доступу :
<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0460500-09>

5. Банн Ф. Стресс-тестирование как метод оценки системных рисков / Ф. Банн // Банки: мировой опыт. – 2006. – № 1. – С. 33–35
6. Войтенко О. С. Сравнительный анализ методов прогнозирования банкротства банков / О. С. Войтенко, Н. А. Карнаух // Вісник ЧДТУ. – 2011. - № 3. – С. 10-14

Афанасьєва, О.Б. Методичні засади діагностики фінансового стану банку у посткризовий період [Текст] / О.Б. Афанасьєва // Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України в умовах фінансової нестабільності : матеріали Всеукраїнської наукової інтернет-конференції. – Тернопіль, 2012. – С. 22-25.